

INSTITUT
DRUŠTVENIH NAUKA
Institut od nacionalnog značaja
za Republiku Srbiju

knjiga sažetaka

Tri decenije tranzicije u Srbiji - Sociološka i antropološka perspektiva

Three Decades of Transition
in Serbia: Sociological and
Anthropological Perspectives

Naučni skup

Edicija

Knjige sažetaka

Izdavač

Institut društvenih nauka, Beograd 2022.

Za izdavača

dr Goran Bašić

Urednice

dr Lilijana Čičkarić

dr Suzana Ignjatović

Programski odbor

dr Lilijana Čičkarić

dr Suzana Ignjatović

dr Veselin Mitrović

dr Ljubomir Hristić

dr Vladimir Mentus

dr Ana Vuković

dr Ivana Arsić

dr Nena Vasojević

mr Marko Mandić

mr Emilija Mijić

Organizacioni odbor

Dijana Arsenijević

Nataša Jevtić

ISBN: 978-86-7093-253-1

Knjiga sažetaka je pripremljena u okviru

Programa istraživanja Instituta društvenih nauka za 2022. godinu

koji podržava Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

TRI DECENIJE TRANZICIJE U SRBIJI – SOCIOLOŠKA I ANTROPOLOŠKA PERSPEKTIVA

NAUČNI SKUP

1. jun 2022. GODINE

INSTITUT DRUŠTVENIH NAUKA

KNJIGA SAŽETAKA

Sadržaj

- 7 ■ **Mirko Blagojević**
Confessional and Religious Identification in Serbia
(Relationship Dynamics)
Konfesionalna i religijska identifikacija u Srbiji (Dinamika odnosa)
- 9 ■ **Aleksandar Bošković**
Thinking Globally, Acting Locally: Identities in a Post-Socialist Perspective
Misli globalno, radi lokalno: identiteti u postsocijalističkoj perspektivi
- 11 ■ **Lilijana Čičkarić**
Parliamentarism in Serbia from Women's Perspective
Parlamentarizam u Srbiji iz ženskog ugla
- 13 ■ **Zorica Mršević**
Kvir identiteti i njihova ljudska prava
Queer Identities and Their Human Rights
- 15 ■ **Neven Cvetičanin**
Nedovršene institucije Republike Srbije kao posledica gestrateškog položaja i geopolitičkog klizišta
Unfinished Institutions of the Republic of Serbia as a Consequence of Geostrategic Position and Geopolitical Landslide
- 18 ■ **Suzana Ignjatović**
Disjuncture, Liminality, and Agency in Research on Transition
Disjunktura, liminalnost i agensnost u istraživanjima tranzicije
- 20 ■ **Veselin Mitrović**
Understanding Transition through Inverse Nostalgia
Razumevanje tranzicije kroz inverznu nostalgiju
- 23 ■ **Jelena Đurić**
Tranzicija i identitet društva u Srbiji
Transition and the Identity of the Society in Serbia
- 25 ■ **Ivana Gačanović**
Homo academicus u tranziciji: Antropološka diskusija o efektima tranzicije na „akademsku kulturu“ u Srbiji
Homo Academicus in Transition: Anthropological Discussion on the Effects of the Transition Process on the “Academic Culture” in Serbia

- 28 ■ **Vladimir Mentus**
A Mistrustful Society? Interpersonal Trust in Post-Socialist Serbia
Društvo nepoverenja? Međuljudsko poverenje u postsocijalističkoj Srbiji
- 30 ■ **Katarina M. Mitrović**
U skladu sa godinama: proživljavanje „produžene mladosti“
Age-Appropriate: “Extended Youth” Well-Spent
- 32 ■ **Marija Obradović, Nada Novaković**
Tranzicija – modernizacija ili kontrarevolucija: slučaj Srbije
Transition – Modernization or Counter-Revolution: The Case of Serbia
- 34 ■ **Nena Vasojević**
Globalizacija i akademska mobilnost
Globalization and Academic Mobility
- 36 ■ **Ana Vuković**
Istorijsko-sociološki osvrt na Institut društvenih nauka: društveni kontekst i institucionalno delovanje
Historical-Sociological Review on the Institute of Social Sciences: Social Context and Institutional Action
- 38 ■ **Marko Mandić**
Spoljnopolitički identitet Republike Srbije između uticaja međunarodnih okolnosti i identitetskih kategorija stanovništva
The Foreign Policy Identity of the Republic of Serbia Between the Influence of International Circumstances and the Identity Categories of the Population
- 41 ■ **Emilija Mijić**
Ratko Mladić i javni prostor – kultura sećanja desničarskog populizma kao simbol tranzicije ka „demokratskim vrednostima“
Ratko Mladic in Public Space: Culture of Memory and Right-Wing Populism as a Symbol of Transition to “Democratic Values” in Serbia

Ivana Gačanović

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Odeljenje za etnologiju i antropologiju/Institut za etnologiju i antropologiju

igacanov@f.bg.ac.rs

***Homo academicus* u tranziciji: Antropološka diskusija o efektima tranzicije na „akademska kultura“ u Srbiji**

Već dve decenije proces tranzicije u našoj zemlji teče paralelno sa reformom visokoobrazovnog sektora, koja se sprovodi u okviru principa Bolonjske deklaracije. O reformama u visokom obrazovanju, kao i o samoj Bolonjskoj reformi, do sada je napisano mnogo stručnih i naučnih radova u okviru različitih disciplina i profesija, a svedoci smo sve većeg bujanja ove vrste literature na svetskom nivou. Jedan od zajedničkih sadržalaca tih različitih, često autoetnografskih izveštaja i analiza, jeste kišobran pojam neoliberalizam ili neoliberalizacija univerziteta, o čijem značenju se i dalje raspravlja. Istraživanje transformacija unutar visokoobrazovnih sistema postalo je posebno polje istraživanja i stvar ekspertize mnogih, toliko da je samo naučne i stručne časopise specijalizovane za polje visokog obrazovanja skoro nemoguće prebrojati. O ovoj temi napisani su i neki veoma važni antropološki radovi, od kojih možemo izdvojiti zbornik *Audit Cultures* (2000), koji je uredila jedna od najznačajnijih živih antropološkinja, Merilin Stratern. Nakon objavljivanja ovog zbornika sintagma *audit culture* ili „kultura revizije“ u antropologiji postaje zvanično prihvaćen koncept ili operativno sredstvo u antropološkim istraživanjima pre svega onih aspekata visokoobrazovnih reformi koje se tiču uvođenja finansijsko-menadžerske logike u sistem upravljanja i vrednovanja institucija visokog obrazovanja i njenih efekata na univerzitetsku kulturu. U domaćoj nauci, kao i u antropologiji, takođe se piše o „akademiji“, ali ta literatura još uvek samo kruži iz ruke u ruku među malobrojnom čitačkom publikom. Sama spadam u taj malobrojni „kružok“ jer sam se u svojoj doktorskoj disertaciji bavila upravo visokoobrazovnom reformom iz perspektive kulture revizije. Za potrebu ovog skupa sproveda sam jedno dodatno, manje, istraživanje sa fokusom na otvaranje pitanja na koji se način „akademska kultura“ do sada promenila pod uticajem tranzicije u našoj zemlji.

Za ključnu operativnu kategoriju ovog istraživanja uzela sam pojam „akademska kultura“, za koji mi se čini da se retko koristi u domaćoj društvenoj nauci, kao i u antropologiji. Zanimalo me je kakvo se značenje danas pridaje tom pojmu, barem u krugovima ispitanika koje sam uključila u ovo istraživanje, i da li na osnovu toga možemo ocrtati njene vrednosne i

druge okvire i uvrstiti je u još jedno „legitimno“ antropološko polje istraživanja. Na ovo pitanje nadovezuje se i pitanje obrisa i odlika domaće „akademske zajednice“ i odnosa (moći) u njoj, koje je takođe pokrenuto u intervjuima vođenim za ovu svrhu. Da li takva zajednica ima određeni skup zajedničkih identitetskih, socijalno-političkih ili drugih markera, šta takvu zajednicu spaja ili razdvaja, da li ona može biti predmet antropološke analize i može li se etnografski predstaviti? Obe ove grupe pitanja ostaju otvorene za dalju antropološku diskusiju.

Pitanje visokoobrazovnih transformacija u doba tranzicije ovde posmatram kroz prizmu nekih članova domaće akademske zajednice koji su zaposleni na Beogradskom univerzitetu. U pogledu uticaja tranzicije na visokoobrazovni sistem, zanimale su me dve grupe pitanja. Na opštijem nivou, interesuju me stanovišta ispitanika u vezi sa nekim od ključnih promena u visokoobrazovnim politikama koje se tiču finansiranja, načina upravljanja, mehanizama kontrole kvaliteta njihovog rada, akademske autonomije, odnosa nauke i politike i kako sve to utiče na kvalitet naučno-istraživačkog i nastavnog rada, kao i na kvalitet studija i položaj studenata. Konkretnija grupa pitanja usmerena je na stanovišta u pogledu uslova i načina života zaposlenih u visokoobrazovnim institucijama – o njihovom socio-ekonomskom statusu, profesionalnim odnosima, uslovima rada i radnim obavezama, slobodnom vremenu i slično. Smatram da nam sistematizovani odgovori na data pitanja mogu otvoriti relevantan uvod u dalju diskusiju o efektima tranzicije na visokoobrazovni sektor i njegovu „kulturu“ i „zajednicu“.

Ključne reči: akademska kultura, tranzicija, akademska zajednica, Bolonjska reforma, Srbija

***Homo Academicus* in Transition: Anthropological Discussion on the Effects of the Transition Process on the “Academic Culture” in Serbia**

For two decades already, the transition process in Serbia has been running in parallel with the process of reform of the higher education system, led in accordance with the Bologna process. Given the flourishing of literature on the transformations in the field of higher education systems on a global scale, I will present here a small comparative contribution to some of the discussions, concerning the transformations within the “academic culture” in our country. The issue of the effects of transition on Serbian academia has been tackled here through the prism

of some of the University of Belgrade's academic staff. The questions concerning the transition effects on the higher education system are roughly divided in two groups. Firstly, I was interested in the informants' perspectives on some of the main changes in higher educational policies, which include budget tightening, introduction of new governance and audit technologies, and the effect thereof on the academic autonomy, research and teaching quality, as well as on the position of students during the transition times. More specifically, the second set of questions will provide some clues about the "real life" of the academic staff in the past 20 years of transition. This group of questions offers some meaningful insights into the general conditions and academic staff's way of life – their standpoints about their own socio-economic status in our country, professional relationships, working conditions, workloads, and the like. I consider that the systematized answers to these questions will provide us with a relevant introduction into further discussion about the effects of the transition on the higher education system reform and its "culture" in our country.

Keywords: academic culture, transition, academic community, Bologna reform, Serbia

9 788670 932531